

Blaarkoppen in het Groene Hart



De veehouders:
Kees en Maria van Gaalen
Frans den Hartogh
Hein Hoogeveen
Leo Onderwater
Willem van Oosterom
Teunis Jacob Slob
Theo Warmerdam
Ronald Wieman



In opdracht van :
Met medewerking van:

Provincie Zuid-Holland- Menko Wiersma
Zwanet Faber, Max van Tilburg en Theus de
Ruig (Blaarkopstichting)
Wouter Tolkamp en Eric Hees (CLM Onder-
zoek en Advies)

Layout:

Yvonne Termeer (CLM)

Datum:

Februari 2009

Blaarkopstichting:

p/a Schuur 5 9505 BE Drachten

CLM Onderzoek en Advies:

Postbus 62 4100 AB Culemborg

1. De Blaarkop in het Groene Hart: de 7-doelen koe



Wij zijn acht veehouders in het Groene Hart van Zuid Holland met passie voor de Blaarkop, de 'koe in jacquet'. In de afgelopen 25 jaar is de Blaarkop grotendeels uit het Groene Hart verdwenen. Wij zijn van mening dat er alle reden is om de Blaarkop weer meer in het vizier te nemen. Hierna leggen wij uit waarom.

Vlnr.: Willem van Oosterom, Ronald Wieman, Theo Warmerdam, Teunis Jacob Slob, Frans den Hartogh, Hein Hoogeveen en Teus de Ruig.
Op de foto ontbreken: Maria en Kees van Gaalen en Leo Onderwater,



Wij kenden elkaar nog nauwelijks. We hoorden vaak wel via-via van elkaars bedrijf. Juist omdat de blaarkopwereld zo klein is geworden. Waren er in 1954 nog ruim 12.000 geregistreerde Blaarkoppen in Zuid-Holland, in 1965 was dat aantal al gezakt naar ruim 8.000. Sinds de jaren-70 en -80 is het aantal blaarkopregistraties (>87,5%) dramatisch gezakt, tot amper 1000 in het hele land in 2007.

Wij horen en lezen al jaren dat iedereen, bestuurders en burgers, de veehouderij wil behouden als 'drager van het Groene Hart'. Daarmee zijn wij het roerend eens. En we willen daarbij speciale aandacht vragen voor de Blaarkop, de 7-doelen koe die geknipt is voor het Groene Hart.

Wij zijn niet alleen *liefhebbers* van de Blaarkop maar ook agrarische *ondernemers*. Wij moeten ons dus ook afvragen: is de Blaarkop(kruisling) een geschikte pijler onder mijn bedrijf in het Groene Hart?

Toen we deze verkenning begonnen, bleek dat we allemaal een eigen motief hebben om met Blaarkoppen te werken. Die veelsoortigheid van motieven hangt ook samen met de 7 doelen die de Blaarkop tegelijk vervult. We lopen die doelen hierna een voor een langs.

Veehouder	Plaats	Motief om voor Blaarkoppen te kiezen
Van Gaalen	Noordeloos	Sterk ras, goede kaaskoe
Den Hartogh	Lexmond	Inkruisen van goede eigenschappen
Hoogeveen	Noordwijk	Van zuiver ras naar kruislingen als economische koe
Onderwater	Zoeterwoude	Hoger eiwit in de melk, geschikt voor kaas
Van Oosterom	Bodegraven	Zuiver ras, traditie, sober
Slob	Noordeloos	Sober, geschikt voor extensieve bedrijfsvoering
Warmerdam	Warmond	Traditie, zelfredzaamheid, kaas en Blaarkop koppelen
Wieman	Zevenhoven	Handzame koe voor nevenbedrijf, traditie

Diergezondheid, vruchtbaarheid en afkalving

Diergezondheid en vruchtbaarheid zijn voor alle melkveehouders cruciale thema's op hun bedrijf. Daarom noemen wij ze als eerste van de 7 doelen van de Blaarkop. Het beenwerk van de Blaarkop is goed te noemen, de stand van de benen is gemiddeld rechter dan bij bijvoorbeeld het HF ras. De Blaarkop is niet grof gebouwd zoals bijvoorbeeld MRIJ, Montebeliarde of Fleckvieh. Maar toch robuust door goede bespiering en brede rug (goede ribwielving) en breed vierkant kruis.

Diergezondheid hangt in de eerste plaats nauw samen met het bedrijfsmanagement. Maar daarnaast geldt, dat problemen die bij HF koeien nog al eens voorkomen zoals lebmaagkanteling, uierproblemen en moeizaam afkalven bij Blaarkoppen beduidend minder aan de orde zijn. Er zijn geen blaarkopspecifieke onderzoeken verricht naar diergezondheid, ook al omdat de blaarkopveestapel zo klein is. Veehouders prijzen de gezondheid en het herstellingsvermogen van hun Blaarkoppen,

Blaarkoppen scoren vaak hoger in celgetal. Mogelijk is dit een gevolg van het feit dat de uiers van Blaarkoppen over het algemeen dieper zijn dan van HF. Overigens is niet gebleken dat hogere celgetallen bij Blaarkoppen leiden tot meer Mastitisincidentie. Op dit punt is nader onderzoek nodig. Als de Blaarkop beter in staat blijkt te zijn zonder antibiotica de ontsteking te boven te komen dan de HF, is de Blaarkop bij uitstek geschikt voor bedrijven waar minder of geen antibiotica worden gebruikt, zoals biologische bedrijven.

De Blaarkop heeft, mogelijk als gevolg van de lagere melkgift, haar naam als 'vruchtbaarste' veeslag in de loop der jaren goed kunnen behouden. Deze eigenschap wordt door veehouders natuurlijk zeer gewaardeerd. Bij de vergelijking van vruchtbaarheidscijfers van de vererving van stieren scoren de Blaarkoppen ronduit positief ('114-115' t.o.v. HF). Ook de blaarkopkoeien verhouden zich op dit gebied gunstig t.o.v. de andere rassen. Het komt regelmatig voor dat veehouders met Holstein koeien hun 'probleemkoeien' pas drachtig krijgen met blaarkopsperma.

De tussenkalftijd van de Blaarkoppen is bijna een maand korter dan van Holstein (en MRIJ). Dat maakt dat de boer minder werk heeft aan de verzorging van drachtige koeien en de koeien per saldo langere tijd melk geven.

De Blaarkop als melkleverancier

Een koe kan nog zo gezond zijn, als er geen melk uit komt kan zij moeilijk een pijler onder het bedrijf worden. Wat betreft de productie, de ideale Blaarkop is voldoende breed en gespierd, dit betekent in fokkerijlogica ook minder melk. Blaarkoppen zijn minder melktypisch dan bijvoorbeeld HF. Tot begin jaren-80 bleven de Blaarkop productiecijfers nog in de buurt van die van Fries Hollands runderen (FH) en Maas-Rijn-IJssel runderen (MRIJ). Het eiwitgehalte in de melk van de Blaarkoppen lag een fractie hoger.

		Gem. leef-Tijd (jr.mnd)	Gem. productie	Vet-gehalte	Eiwit-gehalte
1954	Blaarkop	4.01	3726	3,52%	Onbekend
	Zwartbont	4.06	4072	3,61%	Onbekend
	Roodbont	4.10	4067	3,42%	Onbekend
1965	Blaarkop	4.05	4137	3,75	3,37
	Zwartbont	4.08	4405	3,85	3,29
	Roodbont	4.03	4273	3,63	3,30
1985	Blaarkop	4.09	5142	4,04	3,43
	MRIJ	4.04	5348	4,03	3,42
	FH	4.03	5670	4,21	3,37
2000	Blaarkop	4.04	6035	4,35	3,59
	Gemiddeld	3.11	8418	4,37	3,48
2007	Blaarkop		6166	4,38	3,57
	Gemiddeld		9278	4,38	3,50

Daarna is het Holstein Friesian ras in hoge mate ingekruist in de zwartbonte FH runderen en werd later ook de roodbontfokkerij gestart, waaronder grotendeels verdringingskruising van de MRIJ door RHF (Red Holstein Frisian). Dit heeft ervoor gezorgd dat de productieachterstand van de Blaarkop in kilogrammen melk fors toe nam. De productie blijkt hoger te kunnen worden, bijvoorbeeld als er meer aandacht wordt besteed aan de kruisingen. Die aandacht is door de Holsteinisering achter gebleven en dat vinden wij zonde. Hier is over de hele breedte nog wel het een en ander te doen.

Trouwens, vanuit bedrijfseconomisch oogpunt gaat het niet alleen om de *opbrengsten* per koe. Het saldo per koe kan ook goed zijn als de bijbehorende *kosten* lager zijn. Het bereiken van topproducties stelt hoge eisen aan voeding en verzorging, en gaat meestal gepaard met hogere kosten. Topproducties kunnen de koeien ook kwetsbaarder maken, met gezondheids- en vruchtbaarheidsproblemen. En dat kan weer leiden tot opbrengstderving en extra kosten.

De gemiddelde leeftijd van de Blaarkoppen is, sinds de zogenaamde Holsteinisering, 4 à 5 maanden hoger dan gemiddeld. Overigens geldt deze hogere leeftijd ook voor de rassen FH en MRIJ. Het is logisch dat met de toenemende verdringingskruising van Blaarkop, FH en MRIJ met het Holstein ras de jonge generatie kruisingen niet meer tot de oorspronkelijke rassen behoren. Dat betekent dat van het overblijvende aantal zuivere Blaarkoppen, MRIJ en FH runderen de gemiddelde leeftijd toeneemt.

Intussen zien we al wel een nieuwe ontwikkeling. Anno 2008 lijkt het hoogtepunt van de Holsteinisering voorbij. Er is vaker sprake van inkruisen van Holsteindieren met o.a. Blaarkop. Dit zijn kansen om de aantallen (nagenoeg) raszuivere dieren weer – licht - te laten stijgen en de gemiddelde leeftijd van de ‘populatie’ Blaarkoppen te laten dalen.

Historisch gezien kunnen we vaststellen dat de Blaarkop een dier is dat tot op hoge leeftijd tot een goede melkproductie in staat is. En het is een laatrijp ras wat inhoudt dat het dier pas op latere leeftijd op de top van haar kunnen presteert. De veehouder moet met een Blaarkop iets meer geduld hebben.

Er zijn geen harde cijfers bekend van vergelijkingen van levensproductie tussen de Blaarkop en andere veerassen. Aangenomen mag worden dat, ondanks de gemiddeld hogere leeftijd, de gemiddelde Blaarkop in de levensproductie niet het niveau van de Holsteins kan evenaren. Veel hangt af van de bedrijfsomstandigheden. Nader onderzoek is hier gewenst.

Blaarkopmelk werd en wordt door kaasmakende veehouders altijd geroemd om de juiste eiwitsoort (Kappa caseïne Bb). Door aanwezigheid van dit eiwit kan er iets meer kaas (2-3%) uit een liter melk gemaakt worden, hetgeen op bedrijfsniveau zeker niet oninteressant is. Niet elke Blaarkop bezit deze eigenschap maar onderzoek in het verleden wees uit dat deze eigenschap binnen het blaarkopras sterker vertegenwoordigd is dan bij FH en MRIJ. Nieuw onderzoek naar vererving van dit type eiwit kan helpen om de Blaarkop aantrekkelijker te maken voor de zelfkazende boer. In de fok kan al gelet worden op deze eigenschap.

Het vetpercentage in de blaarkopmelk komt overeen met het Nederlands gemiddelde, het eiwitgehalte ligt ongeveer 0,10% hoger. Wij gaan ervan uit dat het eiwitgehalte van de blaarkopmelk nog aanzienlijk omhoog kan en daarmee het ureumgetal omlaag. Ook hier is verder (experimenteel) onderzoek nodig.

Bovendien is de Blaarkop geschikt om tot ver in de herfst buiten te weiden. Hierdoor kan een boer met Blaarkoppen langer weidemelk leveren. Weidemelk is aantoonbaar gezonder dan stalmelk en er kan steeds vaker een toeslag voor worden ontvangen.



De Blaarkop in natuur en landschap

In grote delen van het Groene Hart zijn de productieomstandigheden suboptimaal als het gaat om maximale melkproducties (de 1-doel koe). In het beleid wordt ook wel gesproken van een gebied met natuurlijke handicaps. Veel water, veenoxidatie, beperkte mechaniseringsmogelijkheden, moeilijk maïs te telen. Maar ook veel steden in de nabijheid, veel recreatie- en natuurclaims, etc.

De Blaarkop, als meerdoelenkoe, is goed in staat om onder die suboptimale condities te functioneren, sterker nog: veel van die condities zijn voor de Blaarkop veel minder sub-optimaal. Zo kan de Blaarkop goed overweg met een sober rantsoen. Extensief grasland en vaak zelfs natuurgasland hoeft geen probleem te zijn voor de Blaarkop.

Het is mogelijk ze te weiden op soortenrijk grasland. Berekeningen van Wageningse onderzoekers tonen aan dat in extensieve omstandigheden de arbeidsopbrengst van een blaarkopbedrijf concurrerend is met een Holsteinbedrijf. Op bedrijfsniveau moet bekeken worden hoe groot het aandeel natuur kan zijn ten opzichte van weidegrasland. Wij weten dat het goed mogelijk is om met een lage melkopbrengst ook op natuurgrasland voldoende inkomen te genereren uit vlees, melk (als streekproduct of directe verkoop aan restaurants en slagers) en natuurbeheer.

Een extra plus voor de Blaarkop is haar vriendelijk karakter. Begrazing van natuurterreinen, waar ook recreanten komen, hoeft geen probleem te zijn. Dat is wel eens anders met bijv. Schotse Hooglanders.

De Blaarkop als vleesleverancier

Een Blaarkop produceert niet alleen melk. Het is ook een goede vleeskoe. Het is geen *puur* vleesras maar de kwaliteit van het vlees is uitstekend. Slagers roemen de dieren omdat er bij de slacht veel vlees overblijft ten opzichte van het skelet. Terwijl de HF tot 40-45% vlees komt, bedraagt dat aandeel voor de Blaarkop wel 60%. Dat komt omdat de botstructuur fijn is en het dier relatief meer spierweefsel heeft dan veel andere veerassen. Het vlees heeft van nature een goede vetverhouding en dooradering. Dat bepaalt voor een groot deel de smaak en de voorliefde van slagers en koks.

Het vlees scoort classificatie O+ of zelfs R-. De Blaarkop was altijd een graag geziene koe voor de vetweiderij. Veehandelaren haalden zelfs afgemolken Blaarkoppen uit Groningen om vet te weiden in het Groene Hart.

En dat kan geld opleveren: de gemiddelde prijzen die betaald worden voor Blaarkop slachtrunderen zijn gemiddeld 40 euro hoger dan voor runderen van het HF-ras. Een meer gerichte afzetstrategie van blaarkopvlees kan tot een hogere meerwaarde leiden. Met deze goede vleesopbrengst compenseert de Blaarkop een achterblijvende melkopbrengst.

De kwaliteit van het vlees hangt samen met de voersamenstelling, de weidestrategie en de rest van de bedrijfsvoering. De boer kan daar goed in sturen. Een bedrijf dat zich toelegt op Blaarkoppen kan veel bereiken in de smaak en kwaliteit van het vlees. Ook door voor de fok Blaarkoppen te nemen met goed spierweefsel is daar meer in te bereiken.

Blaarkoppen kunnen in plaats van meer melk te geven juist aanzetten in vet en vlees als ze meer voer krijgen.

Het is zoeken naar een goede verhouding tussen melkgift en vleeskwaliteit. Onze verwachtingen voor de toekomst zijn goed. Door uitwisseling van ervaringen tussen de blaarkopbedrijven is deze kennis goed op te bouwen.

De Blaarkop als cultuurhistorisch icoon

In de Rijnstreek is van oudsher met Blaarkoppen geboerd. De blaren waren echte stadskoeien: ze werden vetgemest met ‘spoeling’ uit de stad (het bijproduct van het spoelen van graan) en leverden melk en vlees. In die tijden waren er geen vleesrassen en werd blaarkopvlees erg gewaardeerd. In cultuurhistorisch opzicht heeft de Holsteinisering geleid tot een verarming van het Nederlandse landschap en de identiteit van verschillende streken. In die zin draagt de Blaarkop bij aan de cultuurhistorische waarde van het Groene Hart.

Kaas, (weide)melk en vlees kunnen worden vermarkt als kwalitatief hoogstaande streekproducten van een robuuste en mooie koe in een natuurlijk landschap. Marktkansen liggen vooral in de combinatie van streekgebonden productie en het laten zien en beleven van de koe in het landschap. Het verhaal rond het product is minstens zo belangrijk als het product zelf.

De Blaarkop als drager van biodiversiteit

Het gebrek aan genetische variatie in onze landbouw en veeteelt vormt een risico, zeker op de lange termijn. Behoud van de genenpool van oude rassen is nodig om in te kunnen spelen op veranderende omstandigheden. Oude rassen stellen vaak weinig eisen aan hun omgeving. De erfelijke eigenschappen die daarvoor zorgen, kunnen in de toekomst broodnodig zijn om de moderne rassen minder kwetsbaar te maken. Daarnaast is rasselectie een goede mogelijkheid om landbouw te bedrijven die is aangepast aan lokale omstandigheden waarin moderne rassen soms niet goed uit de voeten kunnen.

Net als elders in Nederland zijn in het Groene Hart de oorspronkelijk gehouden koeienrassen grotendeels verdwenen ten gunste van de hoogproductieve Holstein-Frisian koe. Het gevolg van deze ontwikkeling is dat de genetische diversiteit in de Nederlandse veeteelt sterk is afgenomen, hetgeen vanuit het oogpunt van risicospreiding (dierziekten) geen goede zaak is.

In het Hollandse veenweidegebied draagt de Blaarkop, één van die oorspronkelijke rassen, bij aan de agrobiodiversiteit.

Wij wijzen er op dat kruising juist een sterke verbreding van de biodiversiteit geeft. De Blaarkop kent een unieke bloedgroep (B12), heel anders dan die van FH/HF en MRIJ. Wat daar op dit moment van over is, is niet geheel duidelijk. Doordat de Blaarkop een sterk ingeteelde groep is kunnen bepaalde bloedgroepen verdwenen zijn maar ook juist heel sterk vertegenwoordigd zijn. Een sterk ingeteeld ras als de Blaarkop geeft bij kruising wel een groter heterosis-effect. Van het onderzoek in het kader van het Eurecaproject (CGN / WUR) kunnen we mogelijk meer te weten komen over biodiversiteit.

De Blaarkop en de klimaatverandering

Onder de relatief natte omstandigheden wordt het steeds moeilijker om een intensief op melkproductie gericht bedrijf te voeren met Holstein koeien. Intensief boeren wordt voor veel bedrijven in deze omstandigheden sowieso lastig. Een extensiever bedrijf, met Blaarkoppen en/of blaarkopkruislingen, biedt dan een goed alternatief.

Blaarkopbedrijven hebben wellicht ook meer mogelijkheden om de uitstoot van de broeikasgassen lachgas en methaan te verlagen. Te denken valt aan het verlagen van de kunstmestgiftten omdat de Blaarkop met een ruwvoer rantsoen ook goed uit de voeten kan.

Mogelijk is door het aanpassen van het rantsoen ook te sturen op verlaging van de uitstoot van methaan door pensfermentatie. Weliswaar verlaagt het gebruik van krachtvoer de uitstoot, doordat de koe makkelijker aan zijn energiebehoefte komt. Er is dan minder gras nodig om te verteren (door fermentatie) en er komt minder methaan vrij bij de fermentatie. Maar er zijn wel andere manieren om hierop te sturen....

Bovendien wordt de uitstoot van runderen uitgedrukt als uitstoot per kg product. De Blaarkop heeft als meerdoelenkoe per kg product wellicht een lagere uitstoot dan een HF. Deze berekening verdient het, gezien de klimaatproblematiek, om snel te worden gemaakt.

Balans

Waarom zouden we kiezen voor de Blaarkop in het Groene Hart? Omdat de Blaarkop(kruisling) op de meeste thema's niet maximaal scoort (melk, vlees, natuur), maar op alle thema's goed scoort. Het is een optimale balanskoe, in het bijzonder

voor het Groene Hart. Vandaar de naam 7-doelenkoe. Om die kwaliteiten nog beter tot uiting te laten komen, dagen we iedereen uit om – met ons – aan het werk te gaan: bestuurders, onderzoekers, afnemers, burgers. Maar in de eerste plaats collega veehouders. Hierna presenteren we een programma voor 2009 en verder.

Wij zijn van mening dat de veehouders met Blaarkoppen een aantal maatschappelijke diensten leveren zoals productie van vlees en melk, beleving van cultuurhistorie, reductie van klimaatgassen, bijdrage aan natuur en landschap en het behoud van de Blaarkop als veeras.

Het is nu de schone taak om deze diensten te realiseren, om zo ook onze bijdrage te kunnen verwaarden. Voor een deel van de diensten wordt al betaald, voor andere niet of onvoldoende, zoals natuur/landschap, biodiversiteit en klimaat. Wij denken daarbij aan arrangementen waarin veehouders worden gecompenseerd voor hun 'minnen' omdat er aan de kant van de samenleving duidelijk 'plussen' staan.



2. Onze blaarkopbedrijven

Hein Hoogeveen:

De ideale bedrijfseconomische koe is Blaarkop x HF

Midden in het bollengebied rond Noorwijk is het melkveebedrijf van de familie Hoogeveen gevestigd. Sinds 1975 worden er Blaarkoppen gemolken. Vanwege melkproductie en uierform is Hoogeveen opzoek gegaan naar de ideale kruising met Holstein Friesian (HF). Naast melkvee heeft het bedrijf nog een oer-Hollandse neventak: Bollen.

Bedrijf	Hoogeveen
Plaats	Noordwijk
Oppervlakte bedrijf	21,5 hectare (4,5 hectare bollengrond)
Grondsoort	Zware klei
Melkquotum	240.000 kg
Arbeid	1 VAK
Rundveestapel	35 melkkoeien, 24 pinken + kalveren
Blaarkoppen	32 kruislingen met HF, 3 zuiver
Melkproductie (305 dagen)	7250 kg
Vetgehalte	4.12 %
Eiwitgehalte	3.59%
Specialisatie bedrijf	Kruisen en Bollenteelt

Het bedrijf

Het bedrijf is vanouds een echt blaarkoppenbedrijf. De vader van Hoogeveen had Blaarkoppen en een kaasmakerij. In die tijd is het bedrijf zich echter meer gaan richten op de bollenteelt. Toen in 1975 de blaarkopveestapel van de overburen beschikbaar kwam is het bedrijf opnieuw gestart met het melken van Blaarkoppen.

Het maken van kaas behoort wel tot het verleden. De benodigdheden waren er niet meer of waren verouderd. Naast Blaarkoppen is de bollenteelt gebleven op het bedrijf. De arbeidsbehoefte van de bollenteelt komt neer op 30% van de beschikbare arbeid. 70% Procent is beschikbaar voor de melkveetak. Het landwerk wat betreft de melkveetak wordt volledig uitgevoerd in eigenbeheer. Het werk op het bollenland wordt deels uitbesteed aan de loonwerker. Op 4,5 hectare worden Narcissen verbouwd. Het verbouwen van Narcissen zorgt voor een hoge arbeidspiek. De tijd van narcissen poten en van rooien valt in de tijd wanneer er ook ingekuild moet worden. In deze drukke tijden is er minder aandacht voor het melkvee. De vrouw van Hoogeveen is buitenshuis werkzaam.

Behoeftte aan andere genen

De ideale koe is voor Hoogeveen de combinatie tussen de Blaarkop en HF. De Blaarkop is een mooie koe om te zien. De Blaarkop voldoet in zijn ogen niet aan het ideaal wat betreft uierbeeld en melkproductie. De behoefte aan andere genen komt voort uit de ervaring van het tekort komen van de Blaarkop. Toen onder de grote invloed van HF de melkproductie in Nederland snel ging stijgen kon het blaarkoppenras niet meekomen. De productie bleef steken rond de 6000 liter. Ook de zuivere Blaarkoppen van Hoogeveen gaven geen vooruitgang in de productie.



Dit vormde de aanleiding om met 'zwarte' HF stieren in te kruisen. Archibald en Lord lily kregen veel kansen op het bedrijf. Door grote hoeveelheid zwart in de aftekening van de dieren blijft de aftekening van de Blaarkop goed bewaard. Daarnaast is de uivorm ook van belang. De uivorm is lange tijd een zwak punt geweest van de Blaarkop, helemaal in vergelijking met de goede uiers van HF koeien. De grove spenen aan uitgezakte uiers vormen een grote kans op speenbetrapingen, volgens Hooegeveen één van de meest vervelende uieraandoeningen. Daarnaast vervetten Blaarkoppen teveel als oudmelkte koeien en ook wat betreft hoogtemaat heeft Hooegeveen liever de HF. Blaarkoppen hebben echter een hogere slachtwaarde en een goed eiwitgehalte in de melk. Door de kwaliteiten van de Blaarkop te mengen met de productie en uivorm van HF ontstaat een economische koe. Om helemaal over te gaan op zuiver HF koeien is geen optie. Naast de reden dat HF koeien niet mooi zijn, passen de te grote koeien niet in de stal. Ook het te kort aan bespiering is een bezwaar. Op 3 zuivere Blaarkoppen na, bezit het vee in meer en mindere mate HF genen. Om de kruisingen in stand te houden wordt er naast zuivere HF stieren geïncusemeerd met kruisling stieren. Bij 50% van de inseminaties wordt een kruisingsstier gebruikt tegen 25% zuivere HF stieren. Bij de overige 25% wordt gebruik gemaakt van een 'Belgische Blauwe' stier. Vroeger heeft Hooegeveen wel gebruik gemaakt van een eigen stier maar tegenwoordig wordt deze alleen nog gebruikt als pinkenstier.

Resultaat met kruisen

De melkproductie is duidelijk hoger dan het blaarkoppengemiddelde. Met 7250 kg melk en 3,59 eiwit profiteert Hooegeveen van de melkproductieaanleg van het HF ras en het hoge eiwit van de Blaarkop. Het rantsoen van de koeien bestaat voornamelijk uit gras of kuilgras, aangevuld met 8 kg bierborstel en tot 8 a 9 kg krachtvoer. De voerkosten zijn iets hoger dan gemiddeld omdat de hoeveelheid grasland klein is. In de zomer wordt het vee dag en nacht geweid. De beschikbare grond is verdeeld over 4 aparte kavels. Een opvallend punt op dit bedrijf zijn de lage kosten voor diergezondheid. Ten opzichte van het gemiddelde is Hooegeveen nog niet de helft kwijt aan dierenarts en medicijnen. Kreupele koeien heeft hij praktisch niet, en ook pensverzuuring en lebmaagdraaiingen zijn hem onbekend. De tussenkalftijd is 396 dagen. Twintig dagen langer dan het optimum maar nog duidelijk onder het landelijk gemiddelde van 420 dagen. Daarbij moet ook aangegeven worden dat Hooegeveen probeert om het afkalfpatroon aan te passen om zo weinig mogelijk afkalvingen te hebben in het voorjaar. De omzet en aanwas van het bedrijf is niet hoog. Hooegeveen heeft gemerkt dat de prijs voor de kalveren is gedaald naarmate hij meer HF stieren is gaan gebruiken. Wel verkoopt Hooegeveen nog wel eens een kalf aan bijvoorbeeld een dierenweide om de mooie aftekening.

Over het inkomen van het bedrijf is Hooegeveen tevreden. Het inkomen is vergelijkbaar met een modaal inkomen.



Kansen en bedreigingen

Ook in de toekomst van het bedrijf van Hooegeveen is er ruimte voor de Blaarkop. Maar terugkruisen naar het zuivere ras is er voorlopig niet bij. Ook niet als bijvoorbeeld het waterpeil wordt verhoogd. Daar is namelijk sprake van in een polder vlakbij de boerderij. In deze polder heeft Hooegeveen 5 hectare land in gebruik, maar Hooegeveen heeft voorlopig nog geen plannen voor dit gebied. Volgens Hooegeveen biedt het sobere karakter van de Blaarkop echter wel kansen voor de plannen in het groene hart. Een bedreiging voor de Blaarkop is het mestbeleid, door de lagere productie zijn meer koeien nodig om eenzelfde quotum vol te melken. Volgens Hooegeveen heeft het blaarkopras in combinatie met HF veel te bieden, namelijk een goede economische koe. Om het blaarkopras in stand te houden is het belangrijk om te zorgen voor een groot aanbod van blaarkopstieren.

Leo Onderwater: Hoog eiwitgehalte erg geschikt voor kaas

Bedrijf	Onderwater
Plaats	Zoeterwoude
Oppervlakte bedrijf	30 hectare + 5 hectare water
Grondsoort	Veen
Melkquotum	335.000 kg
Arbeid	2,0 VAK
Rundveestapel	53 melkkoeien, 35 pinken + kalveren
Blaarkoppen	11 >87% G melkkoeien 27 G x HF kruislingen
Melkproductie (305 dagen)	6835 kg
Vetgehalte	4.37 %
Eiwitgehalte	3.56%
Specialisatie bedrijf	Kaasmakerij

Het bedrijf

De boerderij van de familie Onderwater in Zoeterwoude ligt in een polder die omsloten is door de verstedelijking vanuit Leiden en Zoetermeer, in een naastgelegen polder waren in de jaren '90 zelfs al vergevorderde plannen voor bebouwing. Het is ook een polder die enorme hoeveelheden weidevogels aantrekt en in dat kader ook behoort tot een van de grutto proefgebieden. Sinds 1934 worden hier Blaarkoppen gemolken en wordt er nog ambachtelijke kaas geproduceerd, een manier om zelfstandig te blijven en de immer lage melkprijzen te ontlopen.



Zelfstandig blijven als strategie

In de bedrijfsvoering van VOF Onderwater, waar man, vrouw en zoon in participeren, komt een sterke drang naar onafhankelijkheid naar voren. Zowel in de neven-takken als de keuze voor de blaarkop, alhoewel die in grote mate ingekruist is met Holsteins, komt dit naar voren.

In het weideseizoen verwerkt mevrouw Onderwater zo'n 900 liter per dag en 5 dagen in de week tot kaas, in de herfst wordt dit steeds verder afgebouwd en in januari, februari en maart ligt de kaasproductie stil. De reden dat er in de herfst- en wintermaanden minder kaas wordt geproduceerd komt voort uit de lagere kaasprijs en een minder mooie kleur van de kaas vanwege het ontbreken van vers gras. Nu zijn er boeren die dit compenseren door een speciaal rantsoen, maar dit ligt niet in de lijn van de sobere bedrijfsvoering van Onderwater. De koeien krijgen per jaar een 1800 kg brok en wanneer de voorjaarskuil op is bierbostel, dit omdat het makkelijk voert en het goed is voor het eiwitpercentage. Het bedrijf is dus maar in beperkte mate afhankelijk externe inputs. De hoofdzakelijk Goudse kazen worden aan "De Producent", een coöperatieve kaasafzet geleverd, een klein deel wordt aan huis verkocht.

Naast de melkveehouderij en kaasmakerij zijn er ook nog 80 biologische mestvarkens en 40 ooien. Het afgelopen jaar was het afmesten van de varkens niet zo succesvol en zijn bovendien de regels omtrent het percentage biologische voer in de biologische varkenshouderij aangescherpt, waardoor Onderwater denkt dat de mestvarkens niet lang meer op het bedrijf aanwezig zullen zijn.

De lammeren van de 40 ooien worden meestal vrij snel na de geboorte verkocht, waarna ze op een ander bedrijf worden afgemest, vroeg in het voorjaar worden ze op het bedrijf afgemest en gedeeltelijk verkocht aan restaurants, wat een behoorlijke meerwaarde oplevert.

Zoals eerder gezegd is de polder enorm vogelrijk, een aantal jaar geleden werden op 25 hectare in totaal 130 nesten gevonden, logischerwijs is de polder dan ook aangewezen als grutto proefgebied. Het afgesloten SAN pakket voor weidevogelbescherming heeft betrekking op het gehele areaal van 30 hectare. Hiermee is dit ook een belangrijke bron van inkomsten. Ondanks dat er in het vereiste mozaïekbeheer percelen pas laat gemaaid mogen worden weet Onderwater door later en minder te bemesten kwalitatief ruwvoer (850-900 VEM) te winnen. Naast de subsidie voor de weidevogelbescherming heeft Onderwater de mogelijkheid om subsidie te ontvangen voor slootkantbeheer en het uitrijden van ruige mest.

Meerwaarde van Blaarkoppen in dit systeem

De Blaarkoppen die sinds 1934 op het bedrijf worden gemolken zijn vanaf halverwege de jaren '80 behoorlijk ingekruist met Holsteins, de laatste jaren wordt er weer meer met zuivere blaarkopstieren gedekt en geïnsemineerd. Het magere aanbod van kwalitatieve blaarkopstieren in de jaren '80 was een reden om met Holsteins te gaan inkruisen, alsook het grote verschil in melkproductie. Vanaf de periode van het inkruisen is de duurzaamheid van de veestapel wel teruggelopen, naar de oorzaak is het gissen, maar moet volgens Onderwater zeker niet direct aan de Holsteinisatie van zijn veestapel opgehangen worden. Een mogelijke oorzaak zou volgens Onderwater de extensievering van het bedrijf kunnen zijn. De Blaarkoppen op zijn bedrijf functioneren goed en leveren met name een belangrijke bijdrage aan het eiwitgehalte in de melk, iets waar de Holsteins nogal op inleveren, maar belangrijk voor goede kaas. Meerwaarde heeft de Blaarkop ook wanneer een koe naar de slacht moet, ze brengen substantieel meer op, net als de blaarkopkalveren een hogere prijs opbrengen.

Een nadeel van de lagere melkproductie van de blaarkoppen is dat ze door het hogere aantal vee-eenheden over hun mestquotum dreigen te gaan, hier ligt misschien ook een taak van de overheid om voor verschillende rassen verschillende maatstaven met betrekking tot de mestuitstoot.



Op dit ogenblik zijn vooral de kruisingsproducten favoriet op het bedrijf, deze dieren combineren een aantal van de goede eigenschappen van beide rassen en hebben vaak nog de blaarkopaftekening die gewaardeerd wordt door Onderwater.

Toekomstige perspectieven

Aangezien de zoon van Onderwater die nu nog 4 dagen per week als vertegenwoordiger werkt minder begaan is met het blaarkopras en nogal eens insemineert met rode Holsteins, lijkt de toekomst voor de Blaarkop op het bedrijf onzeker. Toch hebben de Blaarkoppen volgens Onderwater een meerwaarde, door eerder genoemde karakteristieken als hoog eiwitpercentage (onder sobere omstandigheden), het vermogen om in de herfst langer buiten te lopen zonder gezondheidsverlies en wordt er als het aan hem ligt juist meer blaarkopgenen in de veestapel gebracht. Aangezien de varkenshouderij op het bedrijf waarschijnlijk een aflopende zaak is, komt er meer ruimte in het mestquotum en zouden er dus meer Blaarkoppen gehouden kunnen worden.

Willem van Oosterom: Blaarkop scoort goed op vruchtbaarheid en gebruiksgemak

Bedrijf	Mts. van Oosterom
Plaats	Bodegraven
Oppervlakte bedrijf	31,5 hectare
Grondsoort	Zware klei en klei op veengrond
Melkquotum	260.000 kg
Arbeid	1 VAK
Rundveestapel	42 melkkoeien, 23 pinken + kalveren
Blaarkoppen	65 >87% G melkkoeien 1 > 87% Stier
Melkproductie (305 dagen)	6000 kg
Vetgehalte	4,29%
Eiwitgehalte	3,72%
Specialisatie bedrijf	Optimaliseren melkproductie blaarkoppen

Op slechts tien minuten lopen vanaf treinstation Bodegraven bevindt zich het melkveebedrijf van de familie van Oosterom. De boerderij is sinds 1929 in handen van de familie van Oosterom. Sindsdien worden er enkel zuivere Blaarkoppen gemolken. Als een van de weinige boeren in de omgeving zijn ze niet gezwicht voor de vele liters melk van de Amerikaanse Holstein. Daarentegen hebben ze vertrouwen gehouden in de bredere kwaliteiten van de Blaarkop en is er duidelijk sprake van een grote liefhebberij. De uitdaging is om een economisch gezond blaarkopbedrijf te runnen en bij te dragen aan de blaarkopfokkerij.

Cultuurhistorische en landschappelijke waarde

Een bezoekje brengen aan de boerderij van de Mts. van Oosterom is een bezoekje brengen aan al wat het Groene Hart zo bijzonder maakt. Een klassiek zuid-hollands erf met meerdere typerende gebouwen, omgeven door kleinschalige weiden met hoogstamfruit en smalle akkers omgeven door veel water en natuurlijk een stal vol blaarkoppen.



Typisch Zuid-Hollands weidelandschap, water, gras, knotwilg en modder.

Van Oosterom ziet het ook wel een beetje als zijn verantwoordelijkheid om het oude karakter van het boerderijerf te bewaren, deels vanuit een gevoel van verplichting om het waardevolle oude te bewaren en deels met het oog op het aantrekkelijk houden van het landschap voor de samenleving. Praktisch betekent dit dat Van Oosterom allerlei werkzaamheden verricht om dit in stand te houden, waaronder het snoeien van het hoogstamfruit, in orde houden van afrastering, in- en uitweiden van schapen, etc. Allemaal kleine werkzaamheden die wel noodzakelijk zijn voor de instandhouding van het kleinschalige karakter van het gebied. Een koppeltje schapen is aantrekkelijk voor de burger en houdt de kleinschalige weidjes rondom het erf in stand, die dienen als visitekaartje voor het Groene Hart.

Bedrijfsvoering

Van de 31,5 hectare grond ligt slechts 4,5 hectare direct bij het huis, gelukkig zijn de 18 hectare aan de overkant van de weg ook bereikbaar voor de melkkoeien, betekent wel dat de Blaarkoppen mede door de lengte van de percelen van bijna een kilometer, flinke afstanden moeten afleggen. De rest van het land ligt in brokken op kleine afstand, hier worden het jongvee en de pinken geweid.

Zoals eerder gezegd heeft het bedrijf als speerpunt het optimaliseren van de melkproductie. De Blaarkoppen moeten het doen met een eenvoudig rantsoen, in het weideseizoen lopen ze dag en nacht buiten, aangevuld met krachtvoer en in de stalperiode (oktober t/m april) kuilgras, 4 a 5 kilo bierbostel en krachtvoer. Gemiddeld wordt er zo'n 1650 kg krachtvoer per koe / jaar gevoerd.

Van Oosterom met een nogal aanhankelijke Blaarkop.



Werkzaamheden als maaien, mestuitrijden en dergelijke worden zelf uitgevoerd, enkel het gras op de bult rijden doet de loonwerker. Naast de melkveetak is er een breed scala aan kleine nevenactiviteiten op het bedrijf.

Zo zijn er een kleine 20 schapen aanwezig, die ervoor zorgen dat de kleine boomgaardjes rondom het erf begraasd worden en die in de winter het grasland mooi afvreten. Verder wordt er aan weidevogelbescherming gedaan in de vorm van natuurproductiebetaling, nesten worden gespaard en bij een succesvol broedsel volgt er betaling. Helaas hadden ze in 2008 te maken met een minder talentvolle nestenspeurder, waardoor er weinig mee verdiend is. De smalle akkers in de regio zorgen hierbij wel voor moeilijkheden, soms is het namelijk vrijwel onmogelijk om een nest heen te werken bij de graswinning. Een mooie bijkomstigheid van deze lage smalle akkers is dat ze in aanmerking komen voor de bergboerenregeling a 90 euro per hectare, in het geval van Mts. van Oosterom komen 22 hectares in aanmerking.

Om makkelijk te kunnen werken wordt er gepoogd de meeste koeien vroeg in het voorjaar te laten afkalven. Zodoende ontstaat er een jongveestapel met een uniforme leeftijd, die in een enkele groep kan worden gehouden. Deze groep heeft dezelfde wensen met betrekking tot voeding, en kan in de zomer gezamenlijk bij de stier in het land lopen.

Aangezien Van Oosterom ruwvoer genoeg heeft, worden er de laatste paar jaar een stuk of drie stiertjes gemest, die in het voorjaar aan een reguliere slachter worden verkocht.

De Blaarkoppen

Sinds het neerstrijken van de familie van Oosterom op het bedrijf in 1929 zijn er enkel Blaarkoppen gemolken. Alleen in de periodes dat er weinig goede blaarkopstieren beschikbaar waren is er gebruikt gemaakt van stieren met wat Holsteinbloed. De keuze om te blijven boeren met de Blaarkop, komt in de eerste plaats vanuit de liefde voor het veeslag. Nu de blaarkoppopulatie al langere tijd onder druk staat ziet Van Oosterom het ook als zijn taak om het ras te behouden. Op het economische vlak vindt hij de Blaarkoppen vooral erg goed scoren op duurzaamheid, vruchtbaarheid en gebruiksgemak. Dit komt met name tot uiting in het afkalfgemak. Alleen bij de koeien die voor het eerst kalveren is er soms wat hulp nodig. De hogere vleesaanleg bij de Blaarkop is ook nog steeds een pluspunt, de kleine blaarkopkoeien hebben een hoog slachtgewicht, een hogere kiloprijs en de kalveren brengen ook meer op.

Dat het met de toekomst voor de Blaarkop en de interesse voor de blaarkopfokkerij wel goed zit op het bedrijf, blijkt uit de ambitie van Van Oosterom om nog eens een zuivere blaarkopkoe met 100.000 kg melk te fokken en het leveren van een fokstier. Met een gemiddelde leeftijd van 5 jaar en 4 maanden wordt er op het gebied van duurzaamheid in ieder geval goed gescoord.

Frans den Hartogh: Grote markt voor Blaarkop-Holstein

Bedrijf	Den Hartogh
Plaats	Lexmond
Oppervlakte bedrijf	36 hectare, 5,5 ha mais
Grondsoort	Zavelgrond, klei op veen
Melkquotum	418.000 kg
Arbeid	1 VAK
Rundveestapel	58 melkkoeien, 40 pinken + kalveren
Blaarkoppen	2 kruising G x HF
Melkproductie (305 dagen)	8100 kg
Vetgehalte	4,20%
Eiwitgehalte	3,42%
Specialisatie bedrijf	Met weinig kosten quotum volmelken

Op het bedrijf van Frans den Hartogh lopen er van oudsher een paar Blaarkoppen tussen de koppel melkkoeien, die hun aftekening zelfs na 12! generaties Holstein zo nu en dan nog doorgeven. Frans den Hartogh is een gepassioneerd Holsteinfokker, toch is ook hij geïnteresseerd in de Blaarkop. In de eerste plaats omdat hij erg gecharmeerd is van de aftekening en de historische betekenis van de Blaarkop in het gebied. Maar ook de goede constitutie van de Blaarkop ervaart hij als een aanvulling voor zijn bedrijfsvoering met veel neventakken.

Bedrijfsituatie

Tot 1998 had Den Hartogh een voltijds adviesbaan bij DLV, zijn vader runde thuis een melkveehouderij met zo'n 130.000 kg melk. Op het moment dat het mogelijk werd om zijn bedrijf samen te voegen met dat van zijn oom, is Den Hartogh tot 2003 parttime bij DLV gaan werken en werd het managen van de boerderij zijn



Den Hartogh in de lage kosten stal

voornaamste taak. Sinds deze zomer werkt Frans weer zo'n 200 uur netto als adviseur op het gebied van fokkerij en diergezondheid bij PPP-Agroadvies. De samenvoeging van de boerderijen en een scheiding (in goed overleg) hebben wel het nodige gekost, waardoor Den Hartogh een zogenaamde lage kosten boer genoemd kan worden. De simpele maar goed functionerende loopstal van de melkkoeien heeft een hoge veebezetting en het voerhek is duidelijk wat ouder, al met al worden hier weinig kosten gemaakt zonder dat het ten koste gaat van de koeien (gem. leeftijd 5.05 jaar). De mestkelder is te klein, waardoor de mest geregeld overgepompt moet worden naar de oude locatie 500 meter verderop, dit kost aanzienlijk wat tijd en geld en dus komt er aankomend jaar een mestslurf, waardoor er genoeg opslagruimte is. Het rantsoen van de koeien is voor gangbare begrippen simpel, de koeien krijgen 2000 kg brok per jaar, wat gelijk is aan het landelijk gemiddelde, daarnaast krijgen ze onbeperkt kuilgras en vooral in de wintermaanden een flinke portie maïs. In de maanden juni, juli en augustus lopen de koeien dag en nacht buiten en krijgen ze dus geen maïs. Kuilgras en maïs wordt in blokken op de deel gebracht en vervolgens voor het voerhek geduwd, zo hoeft Den Hartogh ook hier weinig tijd aan te besteden.

Het machinepark van Den Hartogh is ook zeer beknopt en simpel, enkel eenvoudige machines als maaier, schudder, hark, mesttank en trekker zijn aanwezig. Alleen inkuilen, mestrijden en werk op het bouwland worden door de loonwerker uitgevoerd. Het mestuitrijden wil Den Hartogh meer zelf gaan doen, vanwege de kosten, een hogere flexibiliteit en gerichtere aanwending. Binnen twee jaar wil Den Hartogh doorgroeien naar 500.000 kg melk, dan zit de stal vol en heeft hij ook nog genoeg tijd over voor zijn adviseurschap en andere nevenactiviteiten.

Fokkerij

Fokkerij is de passie van Den Hartogh, maar ook hier wordt op bezuinigd, op 60 % van de koeien wordt een proefstier ingezet, op de rest wordt een gerichte paring met fokstier toegepast. Des te opmerkelijker is de keuze van Den Hartogh om beperkt met Blaarkop in te kruisen, waardoor hij bij een deel van zijn koeien een goede fokwaarde kwijtspeelt. In eerste instantie kwamen er alleen Blaarkoppen op het erf doordat koeien met vruchtbaarheidsproblemen met blaarkopsperma werden geïnsemineerd. Inmiddels streeft Den Hartogh naar een vast aantal van 10 a 15 kruisingsdieren op zijn bedrijf, met deze dieren heeft hij een solide aandeel gebruikskoeien die goed produceren en weinig aandacht vragen, zo krijgt hij de ruimte om zich op zijn neventakken te richten. Deze kruislingen zijn ook een bezuiniging doordat ze minder mankeren en een betere vruchtbaarheid hebben. Verder sluiten de kruislingen goed aan bij het fokbeleid, dat op drie punten berust; benen, benen en nog eens benen.

Inkomen uit verbreding

Den Hartogh streeft ernaar om per neventak 10.000 euro netto te verdienen, dat lukt hem praktisch al bij zijn werk als adviseur, de tweede neventak in het biologische fruit moet nog verder ontwikkeld worden. Sinds kort huurt hij een hectare boomgaard met hoogstamfruit, het fruit wordt ambachtelijk geperst bij een lokale perser, of bij Schulp in Breukelen. Bovenal is Frans iemand die veel voldoening haalt uit allerlei verschillende activiteiten, zoals het onderhouden van oude hoogstamfruitbomen en moestuin op zijn eigen erf, maar ook in de regio. Deze onbetaalde neventakken, waar zeker geen 10.000 euro mee verdiend wordt zorgen wel voor een mooi en interessant landschap.



Moeder (links) en dochter; wie heeft de hoogste LW?

Hoe kunnen we de zuivere blaarkoppopulatie verstevigen?

Frans gelooft sterk in de kansen van het Blaarkop Holstein kruisingsproduct en denkt dat hier een grote markt voor is. Succesvol kruisen is natuurlijk sterk afhankelijk van de zuivere populatie Blaarkoppen, een kruising met een goede blaarkopstier levert zeker in productietermen een beter kruisingsproduct op. Volgens Den Hartogh moeten blaarkopboeren zich verenigen, een gezamenlijke fokrichting bepalen en betrouwbare economisch onderbouwing leveren om aanbod te verzorgen voor zowel zuiver als kruisingdieren. Meer blaarkopboeren zouden actief bezig moeten zijn met de fokkerij om zo een grotere betrouwbaarheid van de cijfers te krijgen en de keuzemogelijkheden te vergroten.

Mts van Gaalen: Blaarkop is een sterk merk

Bedrijf	Van Gaalen
Plaats	Noordeloos
Oppervlakte bedrijf	61 hectare
Grondsoort	Klei op veen
Melkquotum	460.000 kg
Arbeid	1,5 VAK
Rundveestapel	70 melkkoeien, 50 pinken + kalveren
Blaarkoppen	3 G x HF Stieren 1 > 87%G melkkoeien 4 > 87% pinken
Melkproductie (305 dagen)	6700 kg
Vetgehalte	4,38%
Eiwitgehalte	3,85%
Specialisatie bedrijf	kaasmakerij

Kees en Maria van Gaalen zijn momenteel druk bezette mensen, afgelopen zomer zijn ze namelijk met het gehele bedrijf verhuisd van Alphen a/d Rijn naar Noordeloos. Ze konden hun land in Alphen a/d Rijn voor een aantrekkelijke prijs verkopen en konden zo in Noordeloos een mooie kavel grond kopen, waar ze ook een nieuwe stal, kaasmakerij en woonhuis bouwden. In het dichtbevolkte gebied van de oude locatie hadden Kees en Maria een boerderijwinkel, op de huidige locatie is dit minder kansrijk en willen ze zich meer focussen op een verdere kwaliteits of opbrengststijging van de kaasmakerij, mede door de inzet van de Blaarkop. Verder zijn er ook plannen om in een samenwerkingsverband met twee nabijgelegen biologische boeren excursies en vergaderingen te ontvangen.



Richten op exclusiviteit

Het maken van kaas is een familietraditie die voortgezet is door Kees, de “Wilde Weide” kazen werden op de oude locatie in de eigen winkel en via diverse andere kanalen zelfs in Duitsland en België verkocht. Op het moment wordt er geen kaas geproduceerd in verband met de verhuizing en is het even afwachten hoe het reinigingssysteem van de melkinstallatie werkt. Op de site van Van Gaalen en op het kaasetiket wordt duidelijk gerefereerd aan de Blaarkop, deze strategie is gericht op exclusiviteit. Het doel is om een eigen nichemarkt te creëren voor de “blaarkop-kaas” door een hoge kwaliteit en een goed verhaal, wanneer dit goed lukt kun je een zeer goede prijs vragen voor de kaas. De kwaliteit van de kaas is natuurlijk afhankelijk van de kunde van de kaasmaker, het “goede verhaal” is een combinatie van het bijzondere ras (de Blaarkop) en veel aandacht voor natuur en milieu. De aandacht voor natuur en milieu blijkt uit de biologische bedrijfsvoering en verscheidene beheersovereenkomsten. Deze beheersovereenkomsten en het feit dat veel van de akkers oude grasmatten bevatten, geeft de kaas ook toegevoegde waarde doordat de koe op deze manier “specialere” voeding tot zich neemt.



De nieuwe kaasmakerij

Op 50 hectare wordt er het zogenaamde mozaïekbeheer toegepast, waarvan 9 hectare pas na 1 juni gemaaid mag worden, verder is er ook nog slootkantbeheer. Als de kaasproductie weer op gang komt en oude afzetmogelijkheden weer geactiveerd zijn, wil Van Gaalen doorgroeien naar het verkazen van 200.000 liter melk. In de begroting die hiervoor gemaakt is bleek dat ze hiervoor iemand in dienst moeten / kunnen nemen. Deze persoon, die nog aangenomen moet worden zal verspreid over 3 dagen 32 uur Maria meehelpen in de kaasmakerij.

Kruising Blaarkop Holstein ideaal voor bedrijf

Zuivere blaarkoppen zijn er niet te vinden op het bedrijf. Van Gaalen vond de melkproductie te laag en ziet in de kruisingsproducten van met Holsteins de ideale koe. Deze koe heeft de melkrijkheid van de Holstein, de kracht, eiwitgehalte en aftekening van de Blaarkop. Persoonlijk vindt Van Gaalen de raszuiverheid van de Blaarkop niet zo belangrijk, als de koe maar de juiste aftekening heeft, die de passie voor het ras in hem naar boven haalt. De Holsteins hebben volgens Van Gaalen teveel (melk) te bieden om ze volledig links te laten liggen. De fokkerij van Van Gaalen is even bont als zijn veestapel, er wordt gebruikt gemaakt van eigen stieren die zowel blaarkopbloed als Holsteinbloed hebben. Verder worden er zuivere blaarkopproefstieren ingezet zodat die een grotere kans maken op een betrouwbare fokwaarde en worden er holsteinstieren als Stadel ingezet, die Van Gaalen niet wil missen. Doordat er veel gebruik gemaakt wordt van eigen stieren en er geen bloedonderzoeken worden gedaan, zijn er dus veel dieren zonder stamboek aanwezig. Duidelijke sterke eigenschappen van de Blaarkop die Van Gaalen ervaart, zijn haar vermogen om zonder conditieverlies in de herfst lang buiten te kunnen lopen, dit geldt met name voor de droge koeien en pinken die niet bijgevoerd worden, hier is een duidelijk verschil te merken tussen de koeien met veel blaarkopbloed en koeien met veel Holsteinbloed. De Blaarkoppen passen goed in de biologische bedrijfsvoering en hebben een ideale vet-eiwit verhouding, ook produceren Blaarkoppen gemiddeld genomen hoogwaardiger eiwit dan de Holsteins. Het gemakkelijke afkalven en de efficiënte voederomzetting zijn eigenschappen die ook erg gewaardeerd worden.

Zoals eerder gezegd is de Blaarkop(aftekening) erg belangrijk voor het streven naar een eigen nichemarkt voor de kaas, Van Gaalen hoopt door de herkenbaarheid en de historische streekgebondenheid van de Blaarkop zich beter te profileren in de kaashandel.

Volgens Van Gaalen moeten de kansen voor de Blaarkop vooral gezocht worden in het in eerste instantie subsidiëren van de kleine populatie raszuivere dieren, dit omdat er waarschijnlijk te weinig animo voor de zuivere Blaarkop is en de populatie dus kunstmatig op peil gebracht moet worden. Aan de andere kant moet het volgens Van Gaalen mogelijk zijn om net als in Frankrijk en Italië een sterk blaarkopmerk te ontwikkelen, waardoor het aantrekkelijker wordt om zuivere dieren te gaan houden.

Maatschappelijk en commercieel ondernemen

Zoals Van Gaalen zelf aangaf focust het bedrijf zich eigenlijk op drie activiteiten, naast de kaasmakerij zijn dat het biologisch boeren en natuurbeheer. De laatste twee punten zijn volgens van Van Gaalen belangrijk in het versterken van het maatschappelijke draagvlak van boeren in het Groene Hart. Om de boerderij levendig te houden en tegelijkertijd maatschappelijk en commercieel bezig te zijn willen Maria en Kees excursies op het bedrijf houden en kan er in een zaal boven de loopstal vergaderd worden. Tezamen met twee ander biologische boeren uit de buurt is het plan opgevat om in de toekomst arrangementen aan te bieden. Dit is natuurlijk een perfecte manier om contacten te leggen en de kaas te promoten. Wanneer bezoekers van de boerderij tijdens het boodschappen doen een kaas met een Blaarkop op het etiket zien liggen, zullen ze geen moment twijfelen en een stuk kopen.



Eigen blaarkopstier

Ronald Wieman: De Blaarkop redt zichzelf prima

Bedrijf	Wieman
Plaats	Zevenhoven
Oppervlakte bedrijf	10,6 hectare, 7,7 hectare natuurland
Grondsoort	Veen
Melkquotum	147.075 kg
Arbeid	0,5 VAK
Rundveestapel	20 melkkoeien, 10 pinken + kalveren 1 stier
Blaarkoppen	10 > 87%G melkkoeien 10 > G x HF Kruislingen
Melkproductie (305 dagen)	6034 kg
Vetgehalte	4,41%
Eiwitgehalte	3,67%
Specialisatie bedrijf	hobby

“Blaarkop hobbyboeren hebben de toekomst in het Groene Hart?”

Het bedrijf van Mts. Verhaar-Wieman is een goed voorbeeld van het gebruiksgemak van de Blaarkop, ze moeten het namelijk doen met een zeer minimale verzorging en sobere voeding en dit gaat ze goed af. Ronald Wieman die het bedrijf in z'n eentje runt, is gemiddeld zo'n 25 uur per week druk met rietdekken, waardoor de Blaarkoppen een groot deel van de tijd op zichzelf zijn aangewezen. Gezien de productie en de bovengemiddelde leeftijd weten de Blaarkoppen zich prima te redden en blijken ze een ras te zijn met een hoge zelfredzaamheid



**Verhaar
verricht ook
nog wat
kleine
werkzaam-
heden**

Plannen

Hoewel Wieman niet op een boerderij is opgegroeid heeft hij van jongs af aan boer willen worden, dit mede door zijn ervaringen op de boerderij van zijn oom, waar hij veel kwam. Een bedrijfsovername van zijn ouders zat er dus niet in, wel is hij altijd actief gebleven in het verlenen van hand en span diensten bij boeren in de omgeving, zo deed hij ook werkzaamheden voor het bedrijf van Verhaar, die hem bij gebrek aan een opvolger een plek in de maatschap aanboden. De afgelopen 11 jaar is het aandeel van Wieman in de maatschap gestaag gegroeid en nu zijn er plannen om het bedrijf in zijn geheel over te nemen. Dit valt samen met andere ingrijpende plannen om de melkkoeien te verhuizen naar De Hoef, waar Wieman woont en waar hij een modernere grupstal en wat land hoopt te kunnen huren. Redenen voor deze geplande verplaatsing zijn voornamelijk van praktische aard, in de 'nieuwe' stal kan voer met een trekker naar binnen worden gereden en heeft hij meer plek om het quotum makkelijker vol te melken. Ook is de stal onderkelderd waardoor problemen met een tekort aan mestopslag voorbij zijn. Op de huidige locatie bij Verhaar zullen de pinken worden ondergebracht. Uitbreiding is op dit moment geen optie voor Wieman, die zijn handen nu al vol heeft aan het rietdekken en de boerderij. Ook typeert hij zich als iemand die breed georiënteerd is en die zijn aandacht het liefst verspreidt over een breed scala aan activiteiten. Alleen boer of rietdekker zijn, zou waarschijnlijk te beperkt zijn, dus ondanks de hoge werkdruk van de huidige situatie denkt Wieman er niet over om voor één activiteit te kiezen.

Blaarkoppen passen perfect bij 'hobbyboer' met baan

Aangezien Wieman gemiddeld 25 uur per week werkt, is hij dus vier dagen per week overdag weg, op die dagen is er dus maar weinig tijd voor het melken en voeren en mogen de werkzaamheden niet uitlopen, iets dat de stress enigszins verhoogt. Wieman geniet dan ook het meest van het melken op zondagochtend, wanneer er geen haast is. Alle basiswerkzaamheden als maaien, mestuitrijden etc. worden door Wieman zelf uitgevoerd, het gras wordt in balen geperst, dit vanwege de lage voersnelheid van de kleine koppel en omdat het in de oude stal makkelijker naar binnen te werken is. Ook zijn er gemiddeld 30 ooien aanwezig, waarvan de lammeren gedurende de zomer en herfst geleidelijk verkocht worden. Wieman is een sociaal mens die graag participeert in de lokale verenigingen. Ook is hij 4 a 5 keer per jaar uitvaartverzorgster. Al met al is Wieman een zeer druk bezet persoon, zijn koeien moeten dus kunnen functioneren met zo min mogelijk verzorging. Volgens Wieman is vooral het makkelijke afkalven een belangrijk gegeven van de Blaarkop, ook hoeven ze ten opzichte van de Holstein minder met voer volgepropt te worden. Hij kan de Blaarkoppen vanwege zijn werk immers niet een paar keer per dag voeren. De minder om aandacht vragende Blaarkop is essentieel in het bedrijfssysteem. De kans is groot dat Holsteins onder deze omstandigheden meer aandacht nodig zouden hebben, waardoor je aan alle kanten vastloopt. Meer problemen met de koeien betekent dat ze meer tijd vragen en dat je dus minder tijd hebt voor je baan, of dat je de koeien niet de benodigde aandacht geeft.

Landschappelijke en cultuurhistorische waarden

In de tijd dat Wieman in de maatschap is gekomen bestond de veestapel van Verhaar al sinds 1800 uit Blaarkoppen, zij het dat er wel al ingekruist was met Holsteins. De laatste jaren wordt er alleen nog maar (natuurlijk) gedekt met zuivere blaarkopstieren, dit vanwege de eerder genoemde voordelen, maar ook omdat Wieman het ziet als iets van maatschappelijk belang. In de eerste plaats om iets te behouden wat de streek al zolang heeft gekenmerkt en ten tweede om een steentje bij te dragen aan de biodiversiteit. Het fokken van zuivere Blaarkoppen mag van Wieman best ondersteund worden met subsidie, ook omdat hij denkt dat de kruisingsproducten van Blaarkop x Holstein erg economische melkkoeien zijn die een kans verdienen op grotere schaal, een ontwikkeling die natuurlijk afhankelijk is van de raszuivere populatie. Subsidie is ook gerechtvaardigd als middel om de blaarkop in het landschap te houden, het ras hoort nu eenmaal in de streek en kan door haar hardheid in de herfst langer buiten lopen waardoor burgers nog langer kunnen genieten.

Fokkerij

De laatste jaren laat Wieman al zijn koeien en pinken dekken door een eigen zuivere Blaarkopstier, dit werd mede ingegeven door matige bevruchtingscijfers van inseminaties, wat mogelijk te verklaren is door de versobering van het rantsoen. Met de komst van de natuurlijke dekking zijn de bevruchtingscijfers weer op een gewenst niveau. Elk jaar is er een dekstier aanwezig, de laatste twee jaar van eigen fok, die geselecteerd is uit een familie met een goede melkproductie en uier, wat direct aangeeft wat volgens Wieman de minpunten van de Blaarkop zijn. Een voorbeeld voor de fokkerij is volgens Wieman de fundaméntfokkerij van het FH-ras. Dit systeem is gebaseerd op een aantal boeren die enkel met stieren fokken die op het eigen bedrijf geboren zijn. De voordelen hiervan zijn dat ze de koefamilies door en door kennen en niet fokken met koeien die eigenlijk niet zo goed zijn, ze moeten nakomelingen immers zelf melken. Ook profiteert de 'normale' boer van het heterosis-effect wanneer hij stieren van een fundaméntfokkerijbedrijf gebruikt.



Volgend jaar nieuwe stal?

Teunis Jacob Slob: Blaarkop gaat efficiënt om met sober grasrantsoen

Bedrijf	Slob
Plaats	Noordeloos
Oppervlakte bedrijf	95 hectare grasland, 7 hectare natuurland
Grondsoort	Klei op veen
Melkquotum	476.905 kg
Arbeid	1,0 VAK
Rundveestapel	110 melkkoeien, 60 pinken + kalveren
Blaarkoppen	2 > 87% G melkkoeien 10 G x HF kruislingen ±25 G x HF kruislingen 2 >87% G stiertjes
Melkproductie (305 dagen)	4751 kg
Vetgehalte	4,28 %
Eiwitgehalte	3.45%
Specialisatie bedrijf	Optimalisatie van 30 hectare weidevogelbeheer

Het bedrijf

Het bedrijf van de familie Slob in Noordeloos kenmerkt zich door haar extensieve karakter, er wordt slechts een kleine 4700 kg melk per ha gemolken. De koppel melkkoeien, die op dit ogenblik grotendeels bestaat uit Holsteins, moet het dan ook hoofdzakelijk doen op ruwvoer van het eigen bedrijf. Het extensieve karakter van het bedrijf past bij de lage kosten bedrijfsstrategie en de door Slob aangegeven speerpunt van het bedrijf, het weidevogelbeheer. Hoewel de Holsteins het onder de gegeven omstandigheden niet slecht doen, ook getuige de gemiddelde leeftijd van 6.01 jaar van de melkkoeien, hoopt Slob met de inzet van de Blaarkop een nog geschiktere koe voor zijn bedrijfsvoering te fokken.

Slob hoopt met name gezondheidswinst te boeken door het vermogen van de blaarkop om onder sobere omstandigheden melk te produceren en arbeidswinst door de hoge zelfredzaamheid van de Blaarkop.

Weidevogelbeheer

Op het bedrijf in Noordeloos is 30 ha weidevogelbeheer met subsidieovereenkomsten voor uitgestelde maaidata, variërend van begin juni tot eind juni. De huidige 30 ha met uitgestelde maaidatum is volgens Slob ideaal, het zorgt voor een mooi mozaïek van weides, waarin benodigdheden als foerageer- en schuilmogelijkheden voor een succesvol legsel aanwezig zijn. Of een groter areaal met uitgestelde maaidata kan leiden tot een nog beter geoptimaliseerd mozaïekbeheer, moet de komende jaren nog blijken. Gezien de opbrengsten van het weidevogelbeheer en het maatschappelijke belang, is Slob ervan overtuigd dat dit een economisch zeer rendabel (zoals ook blijkt uit de jaarlijkse Lei rapporten) en maatschappelijk verantwoord bedrijfssysteem is. De uitgestelde maaidata kunnen ook gezien worden in het arbeidsextensieve karakter van het bedrijf. Optimaliseren van het mozaïekbeheer gaat goed samen met de beperkte beschikbaarheid van arbeid op het bedrijf.



Blaarkoppen

Ruwvoer heeft Slob in overvloed, krachtvoer aankopen wil hij dan ook zoveel mogelijk beperken. De koeien op zijn bedrijf produceren dus voornamelijk melk van gras, waarbij een behoorlijk deel van het ruwvoer ook nog is bestaat uit gras van percelen met een uitgestelde maaidatum, wat resulteert in kuilgras met lagere voederwaarden. Blaarkoppen zouden goed in dit systeem moeten passen gezien hun capaciteit om dit sobere voer zonder verlies van gezondheid om te zetten in melk. De melkproductie van de Blaarkop is lager dan die van de Holstein, maar voor Slob is dit geen probleem, land en stalruimte voor een paar koeien meer heeft hij genoeg en wanneer de Blaarkop goed functioneert, kost het hem niet meer arbeid. De Holsteins op het bedrijf functioneren niet slecht, maar scoren op vruchtbaarheid, klauwgezondheid en afkalfgemak nog te laag. Door het inzetten van Blaarkoppen hoopt Slob deze punten te verbeteren. De nog erg kleine groep zuivere blaarkoppen en blaarkopkruisingen op het bedrijf lijken op dit ogenblik vooral goed te scoren op klauwgezondheid. Op het gebied van de vruchtbaarheid heeft Slob nog geen duidelijke verbetering ten opzichte van de Holsteins kunnen merken, maar gezien de verervingcijfers van blaarkopstieren is dit een kwestie van toeval. De kortere draagtijd en dus lichtere kalveren zorgen voor een groot afkalfgemak bij Blaarkoppen. Slob ziet dit ook als een belangrijke arbeidsbesparing, hoogdrachtige koeien hoeven minder in de gaten te worden gehouden en kalven zonder hulp. Naast de hierboven genoemde voordelen van de Blaarkop in zijn bedrijfsvoering, is Slob ook benieuwd naar de druk per m² op de bodem van een gemiddelde Blaarkop. Aangezien de dunne kleilaag op het veen gevoelig is voor vertrapping, zou een lagere belasting voordelen kunnen opleveren. Van de Blaarkop wordt verwacht dat ze een lagere belasting per poot heeft, in de eerste plaats omdat ze vaak kleiner is en dus minder weegt, maar ook doordat er wel verondersteld is dat de klauwen breder zijn dan die van de Holsteins. Verder heeft een blaarkop een gunstiger bot/vlees verhouding wat betekent dat een lichtere blaarkopkoe, evenveel vlees bevat als een zwaardere Holstein. De betere bot/vlees verhouding resulteert ook in een hogere kiloprijs.

Arbeid

Weidevogelbescherming is de core business van Slob, maar arbeid- en kostenverlaging zijn strategieën die het hele bedrijf kenmerken, Slob melkt ruim honderd koeien en bewerkt bijna honderd ha grasland en 7 ha natuurland en doet zoveel mogelijk zelf, alleen het maaien en inkuilen doet hij met inhuur van een loonwerker. Hij koopt bijna geen krachtvoer aan en laat bijvoorbeeld zijn koeien niet meer op exterieur inschrijven door het NRS, mede omdat zijn kruisingsproducten niet goed passen bij de gangbare noteringen van het NRS. In de toekomst, zo vindt Slob, zou

voor de Blaarkop juist een adequate beoordeling moeten komen, zodat een onderbouwde fokkerij met registratie beter mogelijk wordt.

Naast de boerderij is Slob per week gemiddeld twee dagen (± 12 uur) kwijt aan bestuursfuncties, vergaderingen en dergelijke. Dit wil hij blijven doen, terwijl op sommige punten, voornamelijk de gezondheid, de resultaten van het vee verbeterd kunnen worden. Zonder extra arbeid, maar met de inzet van Blaarkoppen hoopt Slob een betere gezondheid van zijn melkveestapel te bewerkstelligen.

Toekomst

Het mag duidelijk zijn dat de blaarkopfokkerij op het bedrijf van Slob nog in de kinderschoenen staat, maar ook dat er veel kansen liggen voor de Blaarkop op het bedrijf. Slob wil de komende jaren de blaarkop dan ook flink de kans geven om zich te bewijzen op zijn bedrijf. Naast de hierboven genoemde argumenten denkt Slob dat de makkelijk herkenbare blaarkop in het dichtbevolkte Groene Hart een sterk merk kan worden. Mensen die in de weekenden door het Groene Hart fietsen of er doordeweeks forensen en daar Blaarkoppen zien grazen, kunnen makkelijk een link leggen tussen het product dat ze in de stad kopen en de plek waar het geproduceerd wordt. Natuurlijk is dit nog lang geen realiteit, maar de potentiële meerwaarde hiervan kan naast de hierboven genoemde voordelen zeker een argument zijn om Blaarkoppen te melken.



Theo Warmerdam: Sterke zelfredzame kaaskoeien zorgen voor succes

Bedrijf	Warmerdam
Plaats	Warmond
Oppervlakte bedrijf	23
Grondsoort	Veen/klei op veen
Melkquotum	228.000 kg
Arbeid	2 VAK
Rundveestapel	40 melkkoeien, 22 pinken + kalveren
Blaarkoppen	Volledig zuiver
Melkproductie (305 dagen)	7000 kg
Vetgehalte	4.15 %
Eiwitgehalte	3.65 %
Specialisatie bedrijf	Boter en Kaasmakerij met verkoop van deze producten en van vlees

Aan de rand van Warmond ligt het bedrijf ‘de Sophiahoeve’ van de familie Warmerdam. Al meer dan 200 jaar is de familie bedreven in het maken van kaas en boter. ‘Behouden wat je hebt’ is het motto. De Blaarkoppen worden gezien als echte kaaskoeien want de melk is geschikt voor het maken van kaas en de zelfredzaamheid van het ras is groot. Theo Warmerdam is erg positief over de Blaarkop. De sterke Blaarkop heeft maar één nadeel: de melkproductie.

Dik in het stro liggen de 40 raszuivere Blaarkoppen van Warmerdam rustig te herkauwen. In de winter worden de koeien gestald in de grupstal achter het huis. Warmerdam beschikt over een kleine huiskavel waar de koeien niet geweid kunnen worden. Daarom grazen de koeien in de zomer dag en nacht op 11 hectare weidegrond langs de ringvaart van de Kager plas, dat op 1,5 km afstand van de boerderij ligt. In de huidige situatie is bij dit stuk land een kleine schuur waar de koeien gemolken en bijgevoerd kunnen worden.



Door deze situatie is het òf weiden òf de koeien op stal. Dit houdt in dat de koeien vrij vroeg in het najaar op stal worden gezet omdat dag en nacht weiden dan niet meer mogelijk is. Tijdens de weideperiode betekent dit dat het niet mogelijk om in te spelen op bijvoorbeeld natte periodes. De Blaarkoppen moeten zich daarom kunnen aanpassen aan minder gunstige omstandigheden.

De vraag naar arbeid is wisselend. In tijden waarin de vraag naar kaas hoog is is er minder tijd voor de melkveetak. In deze tijd wordt de ZZP'er Willem ingeschakeld. Ook de vader van Warmerdam helpt nog veel mee op het bedrijf. Wat betreft het landwerk schudt en harkt Warmerdam zelf, maar de rest van het werk laat hij over aan de loonwerker of de bureu. Op de weidegrond is weidevogelbeheer van toepassing, maar de nestbescherming krijgt weinig aandacht van Warmerdam.

Sterke Blaarkoppen

Warmerdam heeft één van de weinige ‘zuivere’ blaarkopveestapels in Nederland. De zwarte kleur heeft de voorkeur maar er zijn ook rode dieren. In de fokkerij maakt Warmerdam gebruik van KI, maar het meest wordt gefokt met de eigen stier. Deze stier is doorgaans een zoon van één van de beste productieve koeien ‘die er ook nog eens wat leuk uitziet.’

In zijn afstamming heeft de stier vaak 'oud' bloed (stieren uit de genenbank) en 'nieuw' bloed (actueel stierenaanbod), zodat het 'oude' blaarkoptype gecombineerd wordt met de vooruitgang in de Blaarkoppen populatie. De fokkerij heeft al geresulteerd in een drietal Ki-stieren. Henmeer Maarten, Henmeer Julius en Henmeer Job dragen bij aan het aanbod zuivere blaarkopstieren. Henmeer Job is een van de betere blaarkopstieren van dit moment.

Uit de cijfers mag geconcludeerd worden dat Warmerdam een vruchtbare veestapel heeft. Het inseminatiegetal is namelijk 1,3 wat resulteert in een optimale tussenkalf-tijd van 360 dagen. Een duidelijk punt in de zelfredzaamheid van de Blaarkop is het makkelijke afkalven. Bij Warmerdam worden de koeien amper geholpen bij het afkalven.

Het celgetal is gemiddeld 150 en de uiergezondheid is goed volgens Warmerdam. Afgelopen jaar zijn er vijf koeien afgevoerd met uier-, vruchtbaarheids- en beenproblemen. Daarnaast zijn er vierkoeien afgevoerd voor 'het leven'. Samen betekent dit een veevervanging van 22,5%.

Met een paar koeien die zijn geslacht voor het vlees profiteert Warmerdam van het dubbeldoel karakter van de Blaarkop. De post omzet en aanwas is gemiddeld. Van de vermeende grote vraag naar blaarkopstieren heeft Warmerdam nog niet geprofiteerd.

Warmerdam noemde de melkproductie een mogelijk nadeel van de Blaarkop, maar over zijn eigen koeien hoeft hij niet te klagen. De productie is bovengemiddeld met 7000 kg melk en 3,65% eiwit. De melk van Blaarkoppen bevat vaak het juiste eiwit voor het maken van kaas. Het rantsoen, wat voornamelijk bestaat uit vers gras of graskuil, wordt aangevuld met een mengsel van pulpbrok, bierborstel en wei (een restproduct van het kaasmaken). Hoogproductieve koeien krijgen tot 8 kg krachtvoer per dag. De voerkosten zijn vergelijkbaar met een gangbaar melkveebedrijf. Optimaal profiteren van de sobere eigenschappen van de Blaarkoppen is geen doel van het bedrijf, want naast het praktische argument van de te kleine weidekavel is een lagere melkproductie minder gewenst.

Boter, Kaas en Vlees

Tussen het huis en de grupstal is de kaasmakerij. In de kaasmakerij hangt de sterke geur van komijn. In deze kaasmakerij wordt meer dan de helft van het melkquotum verkaast tot echte Boeren-Leidsekaas. Al eeuwen wordt deze kaas gemaakt in de omgeving van Leiden. Deze pittige kaas werd meegenomen op de lange reizen van VOC schepen omdat de kaas door het lage percentage vet niet snel bederft. Naast kaas maakt Warmerdam ook boter. Naast verkoop aan vaste klanten staat Warmerdam op zaterdag op de markt in Warmond. De boter wordt verkocht in een wikkel waarop wordt vermeld dat de boter gemaakt is van melk van Blaarkoppen. Behalve

zuivelproducten verkoopt Warmerdam ook blaarkoppenvlees aan vaste klanten en op de markt. Het verkopen van vlees is een lucratieve bron van inkomsten. Warmerdam produceert kaas wanneer er vraag naar is. In de zomer wordt de meeste kaas geproduceerd. De melkfabriek is flexibel in de afname van de melk. Eén telefoonje en de melk wordt weer opgehaald.

Optimaliseren

Warmerdam is zeer tevreden over het huidige boven modale inkomen uit het bedrijf. In de toekomst wil Warmerdam zich richten op het optimaliseren van alle takken van zijn bedrijf. Er zijn vergevorderde plannen voor de bouw van een ligboxenstal bij de weidekavel. Het doel is om met een ligboxenstal arbeid te besparen. Tevens is het met dit type stal gemakkelijker om uit te breiden. Blaarkopfokkerij is één van de speerpunten van het bedrijf. Naast het verbeteren van de eigen veestapel is het doel om fokvee te verkopen. Zuivelproductie en verkoop vormen een essentiële tak van het bedrijf en zal dat ook in de toekomst blijven. Naast zuivel biedt vleesverkoop goede perspectieven. Het jongvee zal in de nieuwe stal gehuisvest worden in een potstal. Vaste mest is een aantrekkelijk product in de bollenstreek en biedt kansen voor dit bedrijf.



Toekomst voor het blaarkoppenras

Cijfers zijn volgens Warmerdam belangrijk voor de toekomst van de Blaarkop in het algemeen. Cijfers geven de prestaties van Blaarkoppen zwart op wit weer. Bedrijven kunnen daar hun bijdrage aan leveren door mee te doen aan Bedrijfsinspectie (BI) en melkcontrole (MPR). Warmerdam zelf doet sinds enkele jaren mee met de bedrijfsinspectie. Naast productiecijfers zijn financiële cijfers belangrijk. Een goede PR is belangrijk voor het uitdragen van de sterke kanten van de Blaarkop. Een mogelijkheid daarvoor is het openstellen van bedrijven voor publiek, bijvoorbeeld door open dagen.

Met Blaarkoppen is het mogelijk om als bedrijf een herkenbaar en eerlijk product te produceren. Daarin is de aftekening van de koe natuurlijk een herkenbare eigenschap van de Blaarkop.

Burgers realiseren zich onvoldoende welke inspanningen de veehouders leveren in het onderhouden van het landschap. Eigenlijk zou er naar manieren gezocht moeten worden om een vergoeding te krijgen voor deze inspanning. Warmerdam ziet goede kansen voor Blaarkoppen in het Groene Hart bij vernatting en extensivering.



3. De uitdagingen voor 2009 en verder

Wij stellen voor om, vanuit Zuid Holland en zoveel mogelijk in samenwerking met partners elders in het land, te werken aan de volgende punten:

1. Het optimaliseren van enkele **bedrijfssystemen** voor het Groene Hart waarin de Blaarkop een plaats heeft. Dat betekent het zoeken naar evenwicht in en het optimaliseren van:
 - melkproductie, zowel kwantiteit als kwaliteit; diverse gehalten in de melk en celgetal,
 - vleeskwaliteit,
 - diergezondheid, vruchtbaarheid en afkalving,
 - voederstrategie, voerefficiëntie (met gebruikmaking van kengetallen als bv. ureumgetal evt. op dierniveau),
 - weide- en beweidingssysteem,Zoals uit onze bedrijfsreportages blijkt, is de Blaarkop(kruisling) functioneel voor verschillende bedrijfssystemen.
2. Het opstarten van een **fokprogramma**, gericht op:
 - introductie van een fokwaarde voor soberheid, waarmee de voerefficiëntie kan worden vastgelegd op dierniveau (ook Blaarkophouders in Noord Holland werken hier aan).
 - het vergroten van het aandeel eiwit in de melk en meer in het bijzonder het aandeel Kappa Caseïne Bb.
 - vleesaanzet: de ontwikkeling en het gebruik van een vleesindex.
 - vruchtbaarheid (bevruchting / afkalven / draagtijd / tusssenkalftijd). Dit kan leiden tot 'vermarkting' van vruchtbaarheid: blaarkopsperma om vruchtbaarheid in HF koeien te verbeteren.
 - vergroting van biodiversiteit:
 - in stand houden en verspreiden oude genen/bloedlijnen (CGN-Eureca-project: netwerksubsidies),
 - stimulering particulier invriezen van sperma en de mogelijkheden om het te vermarkten,
 - DNA-onderzoek (vastleggen afstamming).
 - het documenteren van stierprestaties: ontwikkelen van een praktisch eenvoudige programma.

Wij denken dat het fokstelsel fundamenteel fokkerij kan helpen om een deel van de 'oude genen' te behouden en te verspreiden

3. Vermarkting **vlees en melk**:

- De slager wil een vast aanbod (zowel kwaliteit als kwantiteit) Daarvoor is nodig een systeem van contracten te ontwikkelen. In zo'n systeem wordt ook van elk dier bij de slacht de kwaliteit en het gewicht vastgelegd (en zo mogelijk verwerkt in andere systemen / onderzoeken)
- Blaarkopgerelateerde melk en melkproducten: kaas, boter, weidemelk, etc.
- Streek- en bedrijfseigen producten: specialiteiten van zuivel- en vleesproducten; (keur)merken en bedrijfslogo's, waarmee de herkenbaarheid wordt vergroot.

Concreet bepleiten wij het project van de Blaarkopstudieclubs Noord en Zuid Holland en Utrecht e.o. om blaarkopvlees af te zetten richting de bedrijfsrestaurants van ministeries en provincies.

4. Vermarkting Blaarkop in het **natuurbeheer**

- Uitwerken van de randvoorwaarden voor veehouders en terreinbeheerders m.b.t. Blaarkop in het beheer; benutting van SAN en SN.
- Verder onderzoek naar de door ons geduide ecologische meerwaarde van begrazing met Blaarkoppen (onderzoek; ervaringen Woudbloem-Groningen, Natuurmonumenten, Boerderij Zegveld, e.a.).
- Verkenning van de markt voor beheer met Blaarkoppen.
- Een pilot met een zoogkoeienbedrijf of vetweidenbedrijf op basis van Blaarkop in de Zuid Hollandse veenweiden, ontwikkeling van een monitoringssysteem groeikwaliteiten.

5. Vermarkting **biodiversiteit**

- Onderzoeken van de mogelijkheden voor een compensatie voor het productieverlies bij het houden van Blaarkoppen (Biodiversiteitscompensatie).

6. Blaarkop in het **beleid**

- Door de lagere productie en daardoor meer koeien per quotum, is de mestruimte op blaarkopbedrijven eerder vol, terwijl de mestproductie per dier lager is. Dit vraagt om rasspecifieke mestforfaits (zoals voor de Jersey al gelden).

7. **PR en promotie** richting veehouders in Zuid Holland (en elders)
- Blaarkop als meerdoelen koe: vruchtbaarheid, melk, vlees, positieve klimaatbijdrage, cultuurhistorie (Museum Noordwijk) / beleving: zeldzaam ras / uniciteit, biodiversiteit, natuurkoe
 - Vakbladen (Veeteelt, Agraaf)
 - Blaarkopstudiedag 7 maart 2009 in Dronten

